KAIMAVIETĖ BAIČIŲ KAPINYNO APSAUGOS ZONOJE

Rasa BANYTĖ-ROWELL

2006 m. sklypo Baičių kaime savininko D. Tamošaičio užsakymu Baičių (Baitų) kapinyno (A397) (Klaipėdos r.) apsaugos zonose LII vykdė archeologinius tyrimus. Ištirtos būsimų elektros stulpų vietos elektros tinklų tiesimui į minėtą sklypą, vietinių nuotekų valymo įrenginių vieta bei atlikti archeologiniai žvalgomieji kasinėjimai keliuko, vedančio į sodybvietę nuo rajoninio kelio Kisiniai–Baičiai–Šniaukštai, linijoje. Tyrinėta archeologinės vertybės apsaugos zonos pakraštyje, apsaugos nuo fizinio poveikio ir vizualinės apsaugos zonose. Tai buvo dešimtasis šio kapinyno ir jo apsaugos zonų tyrinėjimų sezonas, su pertraukomis besitęsiantis nuo 1989 m. Archeologiniai kasinėjimai Baičių kapinyne vyko 1989–1991, 1993, 1995, 1997, 2001–2003 m. (žr. *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 72–74; *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. I, p. 70–73; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 124–127; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 95–98; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 178–181; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 107–109; *ATL 2003 metais*, V, 2005, p. 109–112). Kapinynas žinomas nuo XIX a. paskutiniojo dešimtmečio, kai čia 1891–1892 m. lankėsi ir ieškojo radinių, o 1896 m. trumpai kasinėjo A. Bezzenbergeris (žr. L. Tamulynas, A. Bezzenbergerio archeologiniai tyrinėjimai Klaipėdos krašte, *Lietuvos archeologija*, V., 1998, t. 15, p. 247–285). 1984 m. MMT archeologai preliminariai pagal A. Bezzenbergerio publikuotą planą nustatė kapinyno buvimo vietą, o 1989 m. šio straipsnio autorės ir MLIM organizuotų kasinėjimų metu buvo surasti pirmieji kapai ir archeologiniai ugniavietės. Baičių sluoksniai į V nuo kapų vietos. 2005 m. buvo patvirtintas Baičių (Baitų) kapinyno teritorijos ribų keitimo planas.

2006 m. archeologiškai ištirtas bendras 54 m^2 plotas. Būsimoje elektros tinklų linijoje stulpams statyti tirtas plotas 22 (3x3 m dydžio) ir šurfai 2–4 (kiekvienas 2x2 m dydžio). Plote 22, kuris buvo arčiausiai prie kapinyno centrinės dalies, 0,9–1,2 m gylyje atidengtas pilkšvai rudų žemių sluoksnis su redukcinėje ir oksidacinėje aplinkoje žiestomis degtos keramikos šukėmis. Jos sietinos su senosiomis Baičių kaimo sodybvietėmis. Istorinių laikų kaimo archeologinį palikimą liudijo jau ankstesniais tyrinėjimų metais rastos pavienės redukcinėje aplinkoje išdegtos žiestos šukės bei 1995 m. kapinyno teritorijoje rasta bronzinė moneta – 1669 m. Prūsijos šilingas. Žemiau šio sluoksnio buvo atidengtas pilkas priesmėlis, maišytas su smulkiais degėsiukais ir pelenais. Jame radinių nerasta. Po juo gulėjo balsvo smėlio sluoksnelis, o 1,3–1,4 m gylyje pasirodė geltonas įžeminis smėlis. Plotas 22 nuo 2003 m. ištirto ploto 18, kuriame 75–80 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus lygio buvo atidengta III–II a. pr. Kr. datuojama ugniavietė, buvo nutolęs 9 m į R. Skirtinga plotuose 18 ir 22 atidengtų sluoksnių sandara liudija kraštovaizdžio pokyčius šimtmečių bėgyje Švokšlės upelio pakrantėje – ploto 22 vietoje prieš kelis šimtus metų būta gerokai ryškesnės nuokalnės nei šiuo metu.

Šurfuose 2–4, tirtuose būsimos elektros linijos P pusėje, tarp buvusio kolūkio fermų nuotekų rezervuaro ir D. Tamošaičio stato-

mo gyvenamojo namo aplinkos archeologiškai vertingų sluoksnių ar radinių nerasta. Tas pats buvo ir plotuose 23 (3x3 m dydžio), ir 24 (4x3 m dydžio), tirtuose būsimoje nuotekų valymo įrenginių vietoje tarp statomo gyvenamojo namo R galo ir Švokšlės upelio pakrantės, bei plote 25 (3x3 m dydžio) ir šurfuose 5–6 (kiekvienas jų 1,5x2 m dydžio), tirtuose aukščiau minėto lauko keliuko vietoje.

VILLAGE TRACES IN THE BAIČIAI ANCIENT CEMETERY PRESERVATION AREAS

The main purpose of the 2006 field evaluation was to assess the areas planned for the siting of electric power poles, a sanitation pit, and a driveway to a lot owned by D. Tamošaitis. An evaluation was made on the edge of the grounds of Baičiai (Baitai) cemetery (trench 22) and in the preservation areas safeguarding the cemetery from physical and visual impact (trenches 23–25, test pits 2–6) (i.e. to the E and SE of the buildings of a former collective farm and at the construction site for Tamošaitis' residential home). A total area of 54 m^2 was excavated. Only trench 22 contained an archaeological layer, which had been formed in historical times, most likely during the 17th–18th centuries as a result of domestic activities in nearby Baičiai (Baitai) village.

KRETINGOS DVARO SODYBOS FONTANAI

Julius KANARSKAS

Kretingos dvaro sodyba susiformavo XVIII a. antroje pusėje – XX a. pradžioje ir turi architektūrinę, urbanistinę, kraštovaizdinę ir istorinę vertę. 2004 m. archeologiniai žvalgymai parodė, kad be minėtų vertingųjų savybių, ji turi ir archeologinę vertę – čia aptiktas XVI–XIX a. dvarvietės kultūrinis sluoksnis ir X–XIII a. degintiems kapams būdingų archeologinių radinių (*ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 150–152). Nuo 2004 m. vyksta dvaro sodybos parko tvarkymo darbai, kurių metu atnaujinti takai, rekonstruota degtų plytų mūro tvora, atlikta rūmų bei akmenų tvoros pamatų hidroizoliacija.

Dvaro sodybos valdytojas – Kretingos rajono savivaldybės KM planuoja tvarkant ir atnaujinant parką atstatyti jame buvusius fontanus. Jų vietoms ir išlikimo būklei nustatyti 2004 m. pradėti archeologiniai tyrimai. Pagal tyrinėjimų darbų subrangos sutartį, sudarytą su UAB „Pamario restauratorius", 2006 m. tyrimo darbai buvo tęsiami dviejų fontanų vietose (1 pav.).

Fontano 1 vieta yra žemiausioje dvaro parko teritorijos dalyje, parterio ŠV pakraštyje, priešais rūmus. Fontano 2 vieta yra apie 115 m į PR nuo fontano 1 ir tiek pat į P nuo dvaro rūmų pagrindinio korpuso PR kampo, geometriškai planuotos parko dalies ŠR plote.

Tyrimų metų *fontano 1* vietoje ištirtas 87 m^2 dydžio plotas. Jame atidengti XIX a. pabaigos – XX a. pradžios fontano baseino pamatai su dugno liekanomis ir vandentiekio sklendės šachta. Pamatai buvo akmenų mūro, apskritimo plano, 4,8–4,92 m vidinio ir 5,9–6 m išorinio skersmens, įrengti H_{abs} 22,77 m aukštyje. Baseino vidinis skersmuo – 5 m, dugnas išklotas akmenimis, surištais be-